

European Digital Media Observatory

ΤΟΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΘΗΚΕ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΡΗΞΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΩΝ ΤΟΥ ΙΣΡΑΗΛ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ ΜΕΣΩ ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

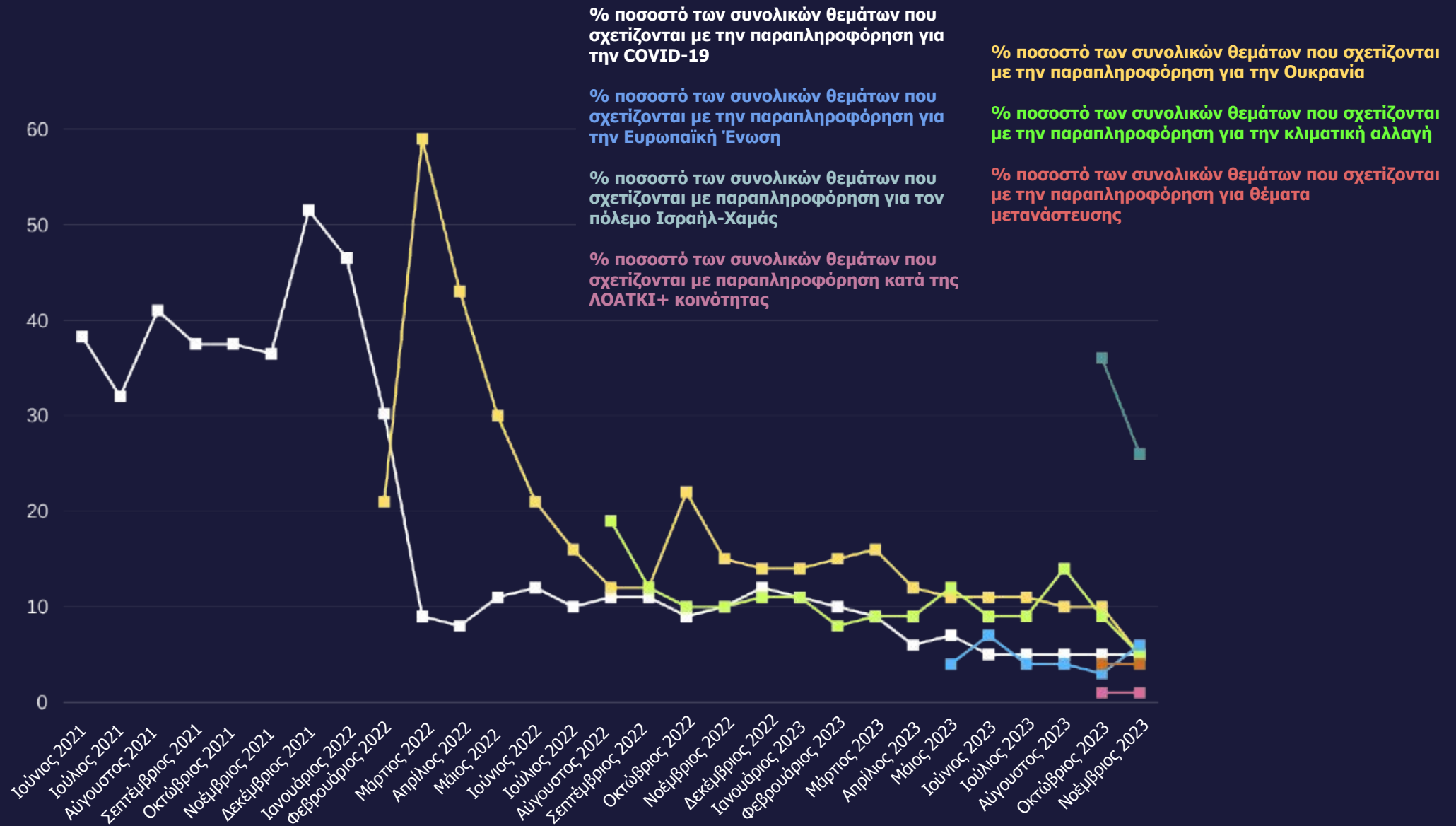
Μηνιαία αναφορά #30 - δίκτυο ελέγχου γεγονότων του EDMO

Δημοσιεύθηκε στις 17 Νοεμβρίου 2023

Η ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ ΤΟ ΘΕΜΑ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΠΗΧΗΣΗ ΤΟΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟ

Οι 32 οργανισμοί-μέλη* του δικτύου ελέγχου γεγονότων του EDMO, οι οποίοι συνεισέφεραν στοιχεία για την εν λόγω αναφορά, δημοσίευσαν συνολικά 1,354 άρθρα fact-checking μέσα στον Νοέμβριο του 2023. Από αυτά τα άρθρα, 349 (26%) αφορούσαν τον πόλεμο μεταξύ Ισραήλ και Χαμάς, 75 (6%) παραπληροφόρηση που σχετίζεται με την Ευρωπαϊκή Ένωση, 72 (5%) παραπληροφόρηση αναφορικά με την κλιματική αλλαγή, 69 (5%) παραπληροφόρηση που αφορούσε την COVID-19, 52 (4%) παραπληροφόρηση που αφορούσε θέματα μετανάστευσης και 17 (1%) παραπληροφόρηση κατά της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας και θεμάτων που αφορούσαν την ταυτότητα φύλου.

Ενώ ο αριθμός των άρθρων που αφορούσαν παραπληροφόρηση για την κατάσταση στην Μέση Ανατολή ήταν μικρότερος από τον προηγούμενο μήνα, το εν λόγω θέμα παραμένει το μεγαλύτερο φαινόμενο παραπληροφορησης μέσα στον Νοέμβριο, με ορισμένους ισχυρισμούς να γνωρίζουν μεγαλύτερη διάδοση. Το ποσοστό παραπληροφόρησης που αφορούσε τον πόλεμο στην Ουκρανία μειώθηκε ελαφρώς μέσα στον Νοέμβριο, ενώ η παραπληροφόρηση που αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε κατά μερικές ποσοστιαίες μονάδες. Τα υπόλοιπα βασικά θέματα παραπληροφόρησης τα οποία παρακολουθούμε έμειναν σχετικά σταθερά.

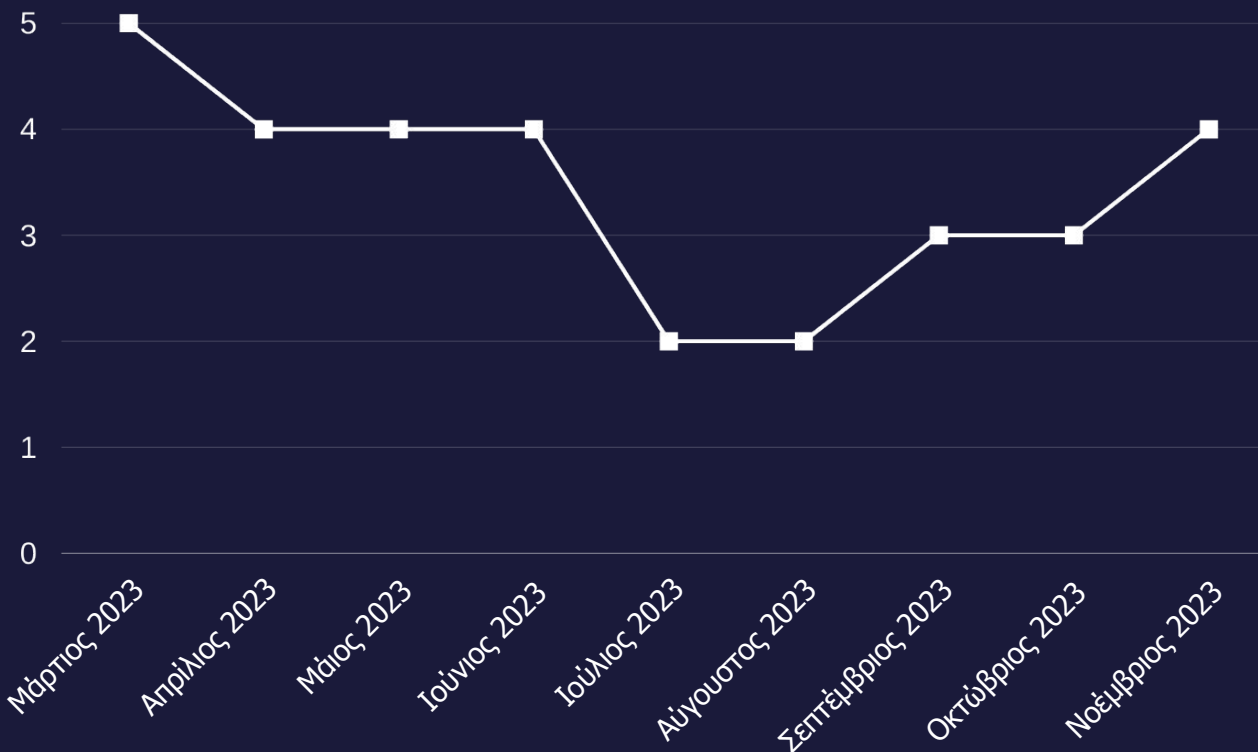

* Οι οργανισμοί ελέγχου γεγονότων που συνεισέφεραν υλικό γι' αυτή την αναφορά: AFP, Correctiv, Delfi, Demagog.cz, Demagog.pl, Demagog.sk, DPA, DW, Eesti Päevaleht, EFE Verifica, Ellinika Hoaxes, Eurocomunicare, Factcheck Vlaanderen, FactReview, Faktabaari, Faktisk, FranceTV, Funky, Greece Fact Checking, Kállkritikbyrån, Lakmusz, Maldita, Medizin transparent, Oštro, PagellaPolitica/Facta, Polígrafo, Pravda, Re:Baltica, The Journal Fact-Check, Times of Malta, TjekDet, Verificat

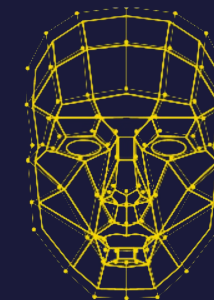
ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΜΕ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ

Μετά από μήνες με σταθερά χαμηλά ποσοστά, τον Νοέμβριο η παραπληροφόρηση που σχετίζεται με διασπορά υλικού το οποίο παράγεται με λογισμικό τεχνητής νοημοσύνης εμφάνισε αύξηση η οποία έφτασε περίπου το 4% (57 άρθρα από τα 1,354). Παρότι το νούμερο των σχετικών άρθρων δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλο, υπάρχουν ορισμένες ανησυχητικές εξελίξεις, με κάποιες περιπτώσεις παραπληροφόρησης να είναι πιο περίτεχνες.

Ανάμεσα στις περιπτώσεις ψευδών πληροφοριών που κυκλοφόρησαν τον Νοέμβριο, αξίζει να τονιστούν οι εξής: ένα ηχητικό αρχείο που δημιουργήθηκε από τεχνητή νοημοσύνη και μιμήθηκε την φωνή του επικεφαλής των ουκρανικών Ενόπλων Δυνάμεων, Valerii Zaluzhnyi (βλ. σελίδα 6), εικόνες τεχνητής νοημοσύνης που υποτίθεται πως έδειχναν μετανάστες στα Φινλανδικά σύνορα να φοράνε ακριβά σακάκια (βλ. σελίδα 6), ένα βίντεο deepfake του πρώην Πρωθυπουργού της Τσεχίας, Andrej Babiš, να μιλάει για θαυματουργές επενδύσεις και εικόνες τεχνητής νοημοσύνης που παρουσίαζαν ακτιβιστές για το κλίμα ως υποκριτές.

Το γεγονός ότι το οπτικοακουστικό υλικό που παράγεται από λογισμικά τεχνητής νοημοσύνης είναι συχνά δύσκολο να εντοπιστεί, μπερδεύει το κοινό και το οδηγεί στο να αμφισβητεί όλο και περισσότερο πραγματικό υλικό, χαρακτηρίζοντας το ως ψευδές.

ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΧΑΜΑΣ-ΙΣΡΑΗΛ

Τα γνωστά αφηγήματα αναφορικά με τον πόλεμο μεταξύ του Ισραήλ και της τρομοκρατικής οργάνωσης της Χαμάς συνεχίζουν να αναπαράγονται. Εξακολουθούν να αναπαράγονται ψευδείς ισχυρισμοί που κάνουν λόγο για σκηνοθετημένες καταστροφές στις Παλαιστινιακές περιοχές και θύματα τα οποία είναι στην πραγματικότητα ηθοποιοί (η θεωρία συνωμοσίας με τον τίτλο “Pallywood”) καθώς και ψευδείς αναφορές σε κλιμάκωση της σύγκρουσης με εμπλοκή άλλων κρατών (χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υποτιθέμενη κήρυξη πολέμου της Υεμένης εναντίον του Ισραήλ).

Πολλές από τις ψευδείς ιστορίες σχετικά με αυτό το θέμα παρουσιάζουν διογκωμένες περιπτώσεις υποστήριξης υπέρ των Παλαιστινίων (ή υπερ του Ισραήλ), οι οποίες συνδέονται με άσχετες φωτογραφίες και βίντεο από πλήθη τα οποία παρουσιάζονται ως ομάδες διαμαρτυρίας κατά της τρέχουσας σύγκρουσης. Αυτή η τεχνική αποτελεί την βασική πρακτική που χρησιμοποιούν κόμβοι παραπληροφόρησης όταν προκύπτουν πορείες διαμαρτυρίας, και έχει χρησιμοποιηθεί κατά το παρελθόν για να διογκωθεί η έκταση των διαδηλώσεων κατά των μέτρων για την πανδημία της COVID-19. Πέρα από αυτά τα γνωστά αφηγήματα, υπάρχουν και άλλα τα οποία γνωρίζουν διάδοση σε διάφορες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συγκεκριμένα, εντείνεται η προσπάθεια εκμετάλλευσης της κρίσης στην Μέση Ανατολή με στόχο την αποδυνάμωση της υποστήριξης για την Ουκρανία, είτε χρησιμοποιώντας αβάσιμους ισχυρισμούς οι οποίοι συνδέουν το Κίεβο με την Χαμάς ή δημιουργώντας εντάσεις μεταξύ υποστηρικτών του Ισραήλ και της Ουκρανίας. Στην πρώτη περίπτωση υπάγεται ο ισχυρισμός ότι η Ουκρανία ζήτησε λύτρα 500,000 ευρώ για μια ισραηλινή την οποία απήγαγε η Χαμάς, καθώς και ότι η Ουκρανία προωθεί όπλα τα οποία λαμβάνει μέσω του NATO σε πολεμιστές της Χαμάς. Άλλες ψευδείς ιστορίες έκαναν λόγο για έκφραση δυσαρέσκειας υποστηρικτών της Ουκρανίας για την στρατιωτική βοήθεια που δίνεται στο Ισραήλ, καθώς και για τα μηνύματα υπέρ του Ισραήλ τα οποία αντικαθιστούν τα μηνύματα υποστήριξης στην Ουκρανία.

Σχετικός με την τάση εκμετάλλευσης της εν λόγω σύγκρουσης, σε διαφορετικό πλαίσιο, είναι και ο ψευδής ισχυρισμός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πήφισε κατά της εκχειρίας στην Γάζα. Στην Ισπανία, όπου έχουν σημειωθεί πολλά ψευδή αφηγήματα στο πλαίσιο παραπληροφόρησης για υπονόμευση της νέας κυβέρνησης, κυκλοφόρησαν κάποιοι ψευδείς ισχυρισμοί με στόχο την εκμετάλλευση της διπλωματικής κρίσης με το Ισραήλ μετά την επίσκεψη του Pedro Sanchez. Για παράδειγμα κυκλοφόρησε ο ψευδής ισχυρισμός ότι ο Πρωθυπουργός του Ισραήλ, Benjamin Netanyahu, κακομεταχειρίστηκε τον επανεκλεχθέντα Πρωθυπουργό της Ισπανίας και ότι ένα υψηλόβαθμο στέλεχος της Ισραηλινής κυβέρνησης είχε πληροφορίες που θα μπορούσαν να “καταστρέψουν” την Ισπανική κυβέρνηση.

ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Εκτός από τους γνωστούς ισχυρισμούς για τον υποτιθέμενο εθισμό του προέδρου της Ουκρανίας, Βολοντίμιρ Ζελένσκι, στα ναρκωτικά, τους ισχυρισμούς περί επικινδυνότητας των ουκρανών προσφύγων και την υποτιθέμενη συμπάθεια των Ουκρανών για τους Ναζί, τον Νοέμβριο σημειώθηκαν ψευδείς ισχυρισμοί για τον πόλεμο στην Ουκρανία που εστίασαν στην υπονόμευση υποστήριξης για το Κίεβο (σε συνδυασμό με εκμετάλλευση του πολέμου στην Μέση Ανατολή) και στην ενίσχυση των υφιστάμενων εσωτερικών εντάσεων στην ηγεσία της Ουκρανίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, κυκλοφόρησε ένας ιδιαίτερα σημαντικός ψευδής ισχυρισμός στην Σλοβακία. Πρόκειται για ένα βίντεο deepfake που δημιουργήθηκε με βάση την εικόνα του Valerii Zaluzhnyi, επικεφαλής των Ενόπλων Δυνάμεων της Ουκρανίας, το οποίο τον παρουσίαζε να κατηγορεί τον Ζελένσκι ως “προδότη” και να καλεί τους Ουκρανούς να ξεγερθούν εναντίον του. Το εν λόγω ψεύτικο βίντεο δημιουργήθηκε με σκοπό την εκμετάλλευση και ενίσχυση της πραγματικής τριβής μεταξύ του προέδρου της Ουκρανίας και του επικεφαλής των ουκρανικών Ενόπλων Δυνάμεων, η οποία εμφανίστηκε πρόσφατα.

Άλλες ψευδείς ιστορίες χρησιμοποίησαν υλικό που παρήγαγε λογισμικό τεχνητής νοημοσύνης για να προωθήσουν τον ισχυρισμό ότι μετανάστες στα Φινλανδικά σύνορα φορούσαν ακριβά ρούχα. Το εν λόγω αφήγημα, το οποίο έχει ως στόχο να αμφισβητήσει τις αντίξοες συνθήκες που αντιμετωπίζουν μετανάστες, δεν χρησιμοποιείται για πρώτη φορά. Έχει χρησιμοποιηθεί ξανά εναντίον μεταναστών από τον Παγκόσμιο Νότο σε χώρες όπως η Ιταλία, η Ισπανία και η Ελλάδα, ακόμα και εναντίον μεταναστών από την Ουκρανία, ιδιαίτερα σε χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.

ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Εκτός από την μικρή, γενική, αύξηση στις περιπτώσεις παραπληροφόρησης που αφορούν την Ευρωπαϊκή Ένωση, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν συγκεκριμένα παραδείγματα ισχυρισμών που κυκλοφόρησαν σε χώρες όπως η Βουλγαρία και η Σλοβακία

Σημαντική διασπορά παραπληροφόρησης κατά της κυβέρνησης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημειώνεται στην Βουλγαρία, όπου στις 2 Απριλίου 2023 έλαβαν χώρα εκλογές. Οι δυο κύριοι αντίπαλοι κατέληξαν σε συμφωνία, κατά την οποία θα συστήνονταν μια φιλοευρωπαϊκή κυβέρνηση συνασπισμού με εναλλαγή στην θητεία του Πρωθυπουργού. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περίπτωση των ανθρακορύχων. Σε απάντηση πρότασης της κυβέρνησης για σταδιακή εξάλειψη της χρήσης γαιάνθρακα, σημειώθηκαν διαδηλώσεις ανθρακορύχων και εργατών σε εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Με βάση αυτές τις κινητοποιήσεις κυκλοφόρησαν ισχυρισμοί που έκαναν λόγο για υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για άμεσο κλείσιμο των ανθρακορυχείων στην χώρα. Παράλληλα κυκλοφόρησε ο ψευδής ισχυρισμός ότι η πλειονότητα των Γάλλων πολιτών θέλουν να φύγουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το NATO, διογκώνοντας τους αριθμούς διαδηλωτών σε μια πολύ μικρή πορεία. Ένας ακόμα ψευδής ισχυρισμός έκανε λόγο για διασπορά ψεύτικων φωτογραφιών από την κυβέρνηση και τα ΜΜΕ με στόχο να παρουσιάσουν την προσοχή που λαμβάνει η Βουλγαρία από ευρωπαϊκούς θεσμούς ως μεγαλύτερη από ότι είναι στην πραγματικότητα.

Στην Σλοβακία, η κυβέρνηση της οποίας χαρακτηρίζεται ως επιφυλακτική απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κυκλοφορούν οι ισχυρισμοί ότι η πρόταση για αφαίρεση της ικανότητας άσκησης βέτο από κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα την μετατρέψει σε "στρατιωτική ομοσπονδία", πως η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ursula von der Leyen, είναι απόγονος στρατιωτικού των Ναζί και ότι κληρονόμησε ακίνητα τα οποία σχετίζονται με εμπόριο σκλάβων. Μεταξύ άλλων γνωστών ισχυρισμών που έχουν κυκλοφορήσει σε διάφορες χώρες κατά το παρελθόν, και είναι ακόμα δημοφιλείς στην Σλοβακία, συμπεριλαμβάνεται και η υποτιθέμενη πρόθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για απαγόρευση του χαρτιού υγείας στο πλαίσιο αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.

ΟΙ 4 ΨΕΥΔΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΙΟ ΕΥΡΕΙΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΟΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟ, ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΗΤΑΝ:

- ΟΙ ΗΠΑ στέλνουν στρατό στο Ισραήλ
- Η Washington Post δημοσίευσε άρθρο για προμήθεια όπλων από την Ουκρανία στην Χαμάς
- ▲ Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκων ανέφερε σε επιστολή απάντησης στον ευρωβουλευτή Marcel De Graaf, μεταξύ άλλων "σοκαριστικών" αποκλύψεων, ότι δεν έπρεπε να εμβολιαστεί κατά της COVID-19 κανένας άνθρωπος κάτω των 60 ετών
- ◆ Η μαστογραφία έχει απαγορευτεί στην Ελβετία γιατί μπορεί να προκαλέσει καρκίνο του μαστού, ενώ περισσότερα από τα μισά αποτελέσματα των εξετάσεων είναι λανθασμένα

ΟΙ ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Στο πλαίσιο των πρόσφατων εξεγέρσεων στο Δουβλίνο, επιστρατεύτηκε ο ιρλανδικός στρατός για να διατηρήσει την τάξη, ενώ η ιρλανδική αστυνομία έστησε πύργους παρατήρησης

Οι δονήσεις από υπεράκτιες ανεμογεννήτριες οδηγούν δελφίνια, και άλλα θαλάσσια θηλαστικά τα οποία χρησιμοποιούν ηχοεντοπισμό για πλοήγηση, στην ξηρά

Επιστήμονες προσπαθούν να επαναφέρουν νεκρούς στη ζωή χρησιμοποιώντας τεχνολογία mRNA

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Οι πληροφορίες που περιέχονται σε αυτή την αναφορά συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίου το οποίο στάλθηκε στους οργανισμούς ελέγχου γεγονότων οι οποίοι είναι μέλη του δικτύου ελέγχου γεγονότων του EDMO (<https://edmo.eu/fact-checking-community/>).

Περίοδος αναφοράς: 1-30 Νοεμβρίου 2023. Αριθμός απαντήσεων: 32.

Βασικοί ελεγκτές της αναφοράς: Tommaso Canetta και Enzo Panizio, Pagella Politica/Facta.
Για περισσότερες πληροφορίες: t.canetta@pagellapolitica.it.

Το EDMO έχει λάβει χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση υπό τον αριθμό συμβολαίου: LC-01464044